

PAPER DETAILS

TITLE: Milli Görüs Hareketinin Kuruluşu: Türk Siyasetinde Milli Nizam Partisi Deneyimi

AUTHORS: Ömer ÇAHA,Ömer BAYKAL

PAGES: 788-806

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/461087>

Milli Görüş Hareketinin Kuruluşu: Türk Siyasetinde Milli Nizam Partisi Deneyimi

Ömer ÇAHA*

Ömer BAYKAL**

Geliş Tarihi (Received: 01.04.2017 – Kabul Tarihi (Accepted): 12.09.2017

Öz

Milli Görüş hareketi, Necmettin Erbakan'ın *Müstakiller Hareketi* sonrasında 1970 yılında kurdukları Milli Nizam Partisi (MNP) ile başlayıp günümüze kadar Türk siyasal hayatı içerisinde iktidar mücadelesi veren ana akım İslamcı hareketin temsilcisidir. Milli Görüş partileri, ideoloji, insan kaynağı, örgüt ve politika açısından bir sürekliliği barındırmakla beraber, her biri müstakil, dönemin siyasi şartlarına ve politik düşüncesine koşut olarak değişiklikler ihtiva eden politik aktörlerdir. MNP, kurucu parti olması ve siyasi ömrünün kısalığı nedeniyle, mücadele ettiği sağ siyasetten kendisini yeterli düzeyde özerkleştirmeyi başaramamıştır. Buna karşın halefi konumunda olan Milli Selamet Partisi'ne (MSP) önemli bir politik miras devretmiştir. Çalışmamız temel düzeyde, Türk siyaseti ve Milli Görüş hareketi içerisinde MNP deneyimini incelemeyi hedeflemektedir. Öncelikle, Necmettin Erbakan'ı siyasal alana dahil eden politik mücadele ve Türk siyasal hayatı içerisinde MNP'nin kuruluş süreci tetkik edilecektir. MNP'nin ideolojik söyleminin yer aldığı bölümde, partinin kendisini konumlandığı siyasal pozisyon, ekonomi politikası ve siyasi söylemi incelenecektir. Son bölümde ise 12 Mart muhtırası ve devamında partini kapatılma süreci ortaya konulacaktır.

Anahtar kelimeler: *Milli Görüş Hareketi, Milli Nizam Partisi, Necmettin Erbakan, İslamcılık, Türk Sağ*

* Prof. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, omercaha@yahoo.com.

** Dr., omrbaykal@gmail.com

The Establishment Of National Outlook Movement: The Experiment Of National Order Party In Turkish Politics

Abstract

National Outlook movement is the representative of the mainstream Islamist movement that started with the National Order Party (NOP) which they established in 1970 after Necmettin Erbakan's Movement of Independent Movements and gave a power struggle in Turkish political life. National Outlook are political actors, each of which is independent, incorporating changes in the political conditions and political thought of the time, as well as a continuity in terms of ideology, human resources, organization and politics. Because NOP is a founding party and has a short political life, it has not succeeded in securing itself from the right politics that it has struggled with politically. On the other hand, the National Salvation Party, which is in the position of successor, has transferred an important political heritage. Our study aims to examine the NOP experience at the basic level in the Turkish politics. First, the political struggle that includes Necmettin Erbakan in the political sphere and the process of setting up NOP in the Turkish political life will be examined. In the section where NOP 's ideological discourse takes place, the political position that the party positions itself, political policy discourse will be examined. In the last part, the process of closing the party on 12 March will be revealed.

Keywords: *National Outlook Movement, National Order Party, Necmettin Erbakan, Islamism, Turkish Right*

Giriş

Kurulduğu 1970 yılından kısa süre sonra 12 Mart askeri müdahalesinin tesis ettiği siyasi düzen içerisinde Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Milli Nizam Partisi (MNP), Milli Görüş hareketinin kurumsal anlamdaki ilk politik deneyimdir. MNP tecrübesi, siyasi ömrünün kısalığına ve seçim tecrübesini yaşamamış olmasına rağmen, sahip olduğu söylem, lider ve örgüt itibarıyla Türk demokrasi tarihinin önemli kırılmalarından birisini ihtiva etmektedir. Kemalizm'in baskılayıcı siyaseti ve merkez sağ partilerin geleneksel kesimler üzerindeki hegemonik gücüne karşın Milli Görüş hareketinin İslamcı siyaset üzerindeki temsili Türk siyasetinin politik yelpazenin kurumsal ve düşünsel anlamda şekillenmesi sağlamıştır.

Çalışmamızda temel düzeyde MNP'nin Milli Görüş hareketi ve Türk siyasetindeki yerinin tespit edilmesini amaçlamaktadır. Bu amaçla, Milli Görüş hareketinin kurucu partisi olarak MNP'nin, siyasi hayata katılması, Genel Başkanı Erbakan'ın politik mücadeleye yaptığı katkısı, ideolojik kökleri, partinin politik söylemi ve kapatılışı ele alınacaktır.

1.Milli Nizam Partisi Deneyimi

1.1. Milli Nizam Partisi'nin Kuruluşu

Milli Görüş geleneğinin oluşmasını sağlayan ilk kurumsal hamle 1970 yılı itibarıyla MNP'nin kurulmasıdır. MNP'yi Türk siyasetine dahil eden olay partinin genel başkanlığını yapacak ve Türk siyasetine önemli katkılar verecek olan Necmettin Erbakan'ın Türkiye Odalar Birliği'ndeki görevinden el çektilmesidir.

Demokrat Parti (DP) döneminde 1958 yılından itibaren yoğunlaşan, 27 Mayıs askeri darbesi sonrası siyasi ve hukuki olarak merkezileşen ithal ikameci politika o güne kadar konuşulmayan bölüşüm sorununu toplumun ve siyasetin ana eksenine oturtmaktaydı. Türk siyaseti açısından 1960 sonrası ortak hedef sanayileşme olmakla beraber, gelirin bölüşümü ve sosyal adaletin sağlanması siyasi ayrışmanın önemli meselesi haline gelmişti (Keyder, 1993:268). Ayrışma sadece klasik sol ve sağ olarak değil kendi içerisinde de bölüşümleri tetiklemekteydi. DP geleneğine yaslanmaya çalışan Adalet Partisi (AP) ve lideri Süleyman Demirel, toprak sahibi köylüler ve serbest meslek sahibi geniş kitlelerden çok sanayileşme ve ithal ikameci politikalar bağlamında gelişmeye başlayan burjuvazi ile aynı çıkarı savunmaya başlamaktaydı. Bu durum, köylü ve küçük burjuvazi nezdinde ciddi sorun teşkil etmiştir (Keyder, 1993:275). MNP'nin

kurulmasının önemli ayaklarından birisi bu hoşnutsuzluğun siyasete tahvil edilmesidir. Bu süreçte dengersiz bölüşüme karşın, Konya, Kayseri, Yozgat, Adana ve Sivas gibi şehirlerde baş gösteren orta sınıflaşma olgusu, AP iktidarına karşı sıkıntılarını dile getirmeye başlamış; Demirel ise orta sınıf ticaret erbabına mesleki örgütlenme yoluna giderek kendi sorunlarını kendilerinin çözebileceği tavsiyesinde bulunmuştur. Lakin bunu becerebilecek bilgi ve donanımdan yoksun kesimler, yükselen sınıflar karşısında ekonomik çöküntüden kurtulamamış ve birçoğu iflas etmiştir (Ahmad, 1995:201). Kaybeden sınıfların hoşnutsuzluğu, Türkiye Odalar Birliği (TOB) Genel Sekreteri Necmettin Erbakan'ı, TOB'da mücadeleye sokmuştur. Mücadele, sadece bir meslek kuruluşunun yönetiminde olmak ile sınırlı kalmayıp, MNP devamında gelişecek siyasi partileri fikri tohumlarının atılması noktasında önemli arz etmektedir. Erbakan, siyasi olarak tanımladığı “Milli Görüş” tezlerinin önemli bir kısmını, Gümüş Motor Fabrikası'nın Genel Müdürü ve TOB'da yönetici olduğu dönemlerde oluşturmaya başlamıştır (Çalışlar, 1995:22).

Erbakan, AP ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) mevcut yönetimi desteklemesine karşın, delegenin %75'nin oyunu alarak TOB Genel Başkanı seçildi. İstanbul ve İzmir sermayedarların desteklediği Sırrı Enver Batum karşısından seçimi kazanan Erbakan sonucu şu şekilde yorumlamaktaydı:

Odalar Birliği'ne verilen 20 milyon yatırım kotasının 19 milyonu doları İstanbul, İzmir tüccarına gidiyor. Sadece 1 milyon doları Anadolu'ya dağıtılıyor. Bunu değiştirmek için mason Sırrı Enver Batum'un gitmesi gerekiyordu. Sonuçta Anadolu Sermayesi kazandı. Ancak bu defa kanunsuz kuvvetleri çıkardılar karşımıza. Artık şunu herkes bilmelidir; Odalar Birliği komprador-mason bir azınlığın vasıtası halinde çalışmaktadır... Bunlar Anadolu sermayesinin gelişmesini itemezler. Dizginleri hep ellerinde tutmak isterler (Yalçın, 1994:32).

Seçim neticesinin Ticaret Bakanlığı tarafından tanınmaması, Danıştay'ın Erbakan aleyhindeki kararı ve neticesinde kolluk marifetiyle Erbakan'ın görevden el çektilmesi, krizi siyasete taşımıştır (Çavuşoğlu, 2009:50). Erbakan önce bağımsız olarak dahil olduğu siyasete daha sonra MNP'yi kurarak devam edecek ve Milli Görüş hareketi siyaset sahnesine yerleşecektir.

1969 Seçimleri öncesinde Erbakan'ın Odalar Birliği'nden tasfiyesi süreci hareketlendirmiş ve Erbakan'ın siyasete girmesini zorunlu kılmıştır. Erbakan'ın AP'ye yaptığı adaylık başvurusu parti tarafından ikinci kez veto edilmiştir. Vetonun AP Genel İdare kurulu tarafından alındığı belirtilerek, gerekçe iki madde de toplanmıştı: İlki, Erbakan'ın Odalar Birliğinde Demirel ile sürekli karşı karşıya gelmesi, ikincisi, Erbakan'ın yaygın olarak ifade ettiği

“mukaddesatçılık” söylemidir (Yorgancılar, 2012:53). Demirel tarafından ilk girişiminde veto yiyen, Odalar birliğinden AP tarafından tasfiye edilen Erbakan’ın ikinci kez AP’ye başvuru yapması yeni bir parti arayışında olanları şaşırtmıştır. Zaman kısıdı içerisinde olan Erbakan ve arkadaşlarının, *Müstakiller Hareketi* olarak bağımsız şekilde muhtelif illerden siyasete girmekten başka çareleri kalmayacaktır (Sevilgen, 1980:16-17). Erbakan’ın AP’ye yaptığı başvuruların veto edilmesi ve Odalar Birliği’nden tasfiye edilmesinin esas gayesi, potansiyel bir siyasetin önünün tıkanmasıydı. Fakat bu aksiyon, süreci tıkamanın ötesinde hızlandıran etkisi yapmaktan başka bir netice vermemiştir. Erbakan ise, yaşananların yeni bir aşamaya geçeceğini şöyle ifade etmişti:

AP’li arkadaşlarımız hata etmiştir. Biz AP’li arkadaşlara yardım için müracaat etmiştik. Onlar bunun manasını idrak edemediler. Veto basit değildir. Katiyen kızmıyorum. Sadece yanıldılar diyorum. Çok büyük ve mühim neticeler doğabilir. Bunun arkasından doğan neticelerin sorumlusu ben değilim (Milliyet Gazetesi, 21.08.1969:11).

Müstakiller Hareketi neticesinde 1969 seçimlerinde meclise giren isimlerin Necmettin Erbakan ile sınırlı kalması, yaşanan eksikliğin diğer partilerden gelecek destek ile telafi edileceği ümidi arttırmış fakat bu beklenti, AP Tokat milletvekili Hüseyin Abbas ile Isparta Milletvekili Hüsameddin Akmumcu’nun katılımından öteye geçememiştir. (Emre, 1990:184). Siyasi Parti girişimleri, partili adaylık, bağımsız aday olarak seçime dahil olma ve meclis içerisinde grup kurma çabalarının hiçbirinin kayda değer bir sonuç getirmemesi, parti tüzel kişiliğini zorunlu kılmaktaydı. Bunun kalkış noktası, İslami bir usul olan “şuranın” gerçekleşmesi adına istişare mekanizmasının işletilmesi idi. Hasan Aksay ve Süleyman Arif Emre’nin dahil olduğu bir grubun Nakşibendi Şeyhi Mehmet Zahid Kotku’yu ziyaret ederek partinin kuruluşu hakkında icazet aramalarıdır. Abdülaziz Bekkine’nin 1952 yılında vefatı sonrası Gümüşhanevi Nakşibendiliği’nin lideri konumuna geçen Kotku’nun, MNP’nin kuruluşuna olur vermesi Nakşibendi damarını partinin önemli dinamizm kaynağı haline getirecektir. Kotku, partinin kuruluşu noktasında fikirlerini şu şekil ifade etmiştir:

Sultan Abdülhamit Han’ın tahtan indirilmesinden sonra ülkenin yönetimi batı taklitçiliği yapan masonların eline geçmiştir. Bunlar bir azınlıktır. Milletimizi temsil edemezler, yönetimin milletimizin gerçek temsilcilerine geçmesi için çalışmanız kaçınılmaz bir tarihi vazifedir. Bu teşebbüse katılın ve eğer arkadaşlarınız istiyorsa bu işin başına geçin. Çalışmaya başlayın. Şimdiye kadar geç bile kalınmıştır (Emre, 1990:185).

Kotku’nun partinin kurulması aşamasındaki katkısı İslamcı kimliği ile siyasi alana dahil olan MNP için hayati bir damar olarak akmaya başlayacaktı. Bir çok üyesi Nakşibendi tarikatına

üye olan parti tarikat üzerinden aktivizmin kazanacak diğer taraftan devamı niteliğindeki partilerin kurulması ve insan kaynağının yetiştirilmesini notasında önemli bir rol üstlenecekti (Çakır, 2013:756). Bununla birlikte MNP'nin önde gelen isimlerinden Tefvik Paksu ve Hüsamettin Akmumcu gibi Nur cemaatine mensup siyasetçiler de partinin ileri gelenleri olarak çalışmışlardır. Kültürel İslahatçılığın bir gereği olarak iman merkezli bir İslamcı hareketi yürüten Nur Cemaati, açıktan MNP'ye destek vermemekle birlikte Kotku'nun hareketi teşvik etmesini başlangıç açısından tatminkar bulmuştu. (Kırkinci, 2004:220). Kuruluşunun öncesinde ve sonrasında MNP'ye destek veren isimlerden birisi de, Türk sağının önemli düşünce adamlarından Necip Fazıl Kısakürek'tir. Kısakürek öncelikle, *Müstakiller Hareketi* adına *Mukaddesatçı Türk'e Beyannamesi*'ni kaleme almış; Erbakan'ı desteklemek için 1969 seçimlerinde *İmanlı Büyük Türkiye* mitingi için Konya'ya gitmiş ve bir konuşma yapmıştır (Yorgancılar, 2012:73). Milliyetçilik ve İslamcılık arasında sentez bir isim olarak Kısakürek, *mukaddesatçı* kelimesinin bir karşılığı olarak Soğuk Savaş döneminin sembolleşmiş ve bu manayı MNP üzerinden siyasi alana taşımıştır. Böylece sağ düşüncenin soyut, Erbakan'ın ifadesiyle “renksiz” haline karşı ideolojik tonu belirgin bir parti olarak MNP siyasete adım atmıştır (Bora, 2013:522). MNP, çıkış noktası olarak kendisini merkez sağın pragmatizminden koparma gayretinde olsa da, Türk sağının büyük resmi içerisinde kaybolma riskini kuruluş aşamasından MSP'ye dönüşeceği sürece kadar taşımıştır. Pozitif hukuk düzeni ve siyasi tecrübesizlik İslamcı bir siyasi partinin engellemiş; farklı cemaatler koalisyonu, sağcı söylemler ve kapsayıcı bir Osmanlılık üzerinden yürüyen tarih göndermesi ile ideolojik eklektizm partinin ana gövdesi haline dönüşmüştür (Çakır, 2013:757). Milli Görüş hareketi özellikle MSP döneminden itibaren, geç Osmanlı döneminde başarısızlığa uğrayan, tek parti döneminde yer altına inmek zorunda kalan İslamcılığı imani bir varoluştan politik bir temsile çıkartıp ana akım düzeyinde temsil etmeye başlasa da MNP açısından bu durum netlik kazanmaktan oldukça uzaktır.

MNP'nin kuruluş sürecinde, akademisyen, ilim sahibi, hareket tarafından itibar edilen kişiler, kamu oyunun bildiği önemli simalar ve uzun zamandır siyaset alanında emek sarf etmiş 133 kişiye davetiye gönderilerek geniş bir istişare süreci işletilmiş; milli ve manevi yapıya uygun, mazbut insanlardan oluşan bir partinin kurulması hususunda karar alınmıştır (Emre, 1990:184-185). Parti ismi uzunca süre tartışılmış ve Eşref Edip tarafından *Milli Nizam* olarak belirlenmiştir. 26 Ocak 1970 tarihinde, İçişleri Bakanlığı'na kuruluş beyannamesinin verilmesiyle parti resmen kuruldu.

MNP'nin kuruluş kongresi, 8 Şubat 1970 tarihinde Ankara'da yapılmış ve İslami sedalar arasında başlamıştır. Parti kurucuları sayıldıktan sonra söz alan Erbakan, partiye rengini verecek olan Osmanlıcı söylem bağlamında partinin kurucuları arasında Nizamülmülk'ten II. Abdülhamit'e kadar bir çok padişahı da saymıştır (Sarıbay, 1980:577). Kuruluş beyannamesinde, MNP'nin, bizatihi milletin fitratında bulunan ahlak ve faziletinden doğduğu, Hakk'ın yardımıyla yakın bir zamanda Türk milletin dünyaya örnek bir medeniyet kuracağı ifade edilmiştir. Türk milletin Batının tamamına karşı tarih içerisinde imandan gelen bir kuvvetle zaferler ilan ettiğini; ilim ve fen noktasında ileri olduğu gibi ahlaki noktada da onlardan üstün olduğu belirtilmekteydi. Batı'nın bugün için daha iyi kullandığı maddi ilimlerin temelini kuran milletin Türk milleti olduğu ifade edilmiştir. Modernleşme olgusuna karşılık gösterilen ideolojik tutumun neticesi olarak Tanzimat'tan bugüne gayri milli hareketlerin, maddi ve manevi gerilemeye sebep olduğu belirtilerek İmparatorluğun kısa sürede çökmesi ile karşı karşıya kalındığı ifade edilmiştir. (Sarıbay, 2010:577-578)

1.2. Milli Nizam Partisi'nin İdeolojik Dayanakları

Milli Görüş partilerinin ideolojik kurgusu iki ayak üzerine oturmaktadır. Bir tarafta manevi kalkınmanın diğer tarafta maddi gelişimin sağlanması ortak hedef olarak konulmuştur. MNP parti programına bakıldığında “esas gaye” olarak ifade edilen bölümde, “milletimizde bulunan yüksek ahlak ve faziletin, kuvveden fiile çıkarılması; cemiyetin nizam ve huzurunun sağlanıp saadete erişilmesinin” amaçlandığı gözlemlenmektedir. Manevi kalkınmanın yanında, müspet ilim ve teknikteki gelişme ile manevi kalkınmaya zarar vermeden maddi kalkınmanın sağlanabileceği ifade edilmiştir (Milli Nizam Partisi 1. Büyük Kongresi, 1971:42). Milli Görüş partilerinin tümüne sirayet edecek çift kanatlı, maddi ve manevi kalkınmanın terkibi düşüncesi ilk olarak MNP döneminde ortaya konulmuştur.

1.2.1. Milli Nizam Partisi'nin İktisat Söylemi

MNP'nin, iktisat perspektifine bakıldığında, dünyada cari olan iki yaygın sistemin de içlerinde barındırdıkları bir çok mahzur sebebiyle uygulandıkları toplumlarda huzur ve saadeti getirmekten uzak kaldıkları, diğer taraftan kargaşa, dengesiz bölüşüm ve yolsuzluk gibi önemli sorunları netice verdikleri iddia edilmiştir. Bu iki sistemden Komünizm, insan tabiatına aykırı olarak insan hürriyetini elinden almakta ve ülkeleri hapisane hayatına çevirmektedir. Kapitalist sistemde ise, faizciliğin yaygınlaşması ile para belli ellerde toplanmakta, para meta haline

gelmekte ve insanın paranın kölesi yapılmasıyla sınıf farklılıkları doğmaktadır (Milli Nizam Partisi 1. Büyük Kongresi, 1971:53). MNP'ye göre, zengin tabi kaynaklarına rağmen Doğu Avrupa ülkelerinden borç alacak seviyeye düşen, etrafındaki bütün ülkelere fert başına düşen milli gelir bakımından aşağıda olan Türkiye'nin, içerisinde bulunduğu mevcut durumun tarihsel nedenleri olmakla beraber, dönemin şartları açısından yaşanan krizin birinci sorumlu, iktisadi hayatta köklü değişiklik yapamayan, verimli kar sahalarını yabancı sermayenin kontrolü altına sokan, eksik ve yanlış bilgileri ile iktisat hayatını idare etmeye çalışan AP yöneticileridir. Bunun yanında, kötü yönetim, büyük ciroların ufak bir azınlığın elinde toplandığı İstanbul sermayedarlarını da oluşturmuştur. Ülkenin diğer köşeleri ile merkezleri arasındaki uçurum yeterli yatırımın yapılmaması nedeniyle katlanmıştır. İktisadi hayatı AP'nin yönetmesi gerekirken, karar mekanizmalarında mutlu ve zengin azınlıklar bulunmakta ve bu kimseler makro ekonomiyi şahsi çıkarları doğrultusunda yönlendirmektedirler. AP yönetiminin, açık ya da gizli olarak bir çok israf kalemini bütçeye dahil ettiği belirtilirken MNP lideri Erbakan, iktisadi alanda yapacağı köklü değişiklikleri ise şu şekilde sıralamıştır: (Birinci Büyük Kongre, 1971:17-20)

- *Mahdut (sınırlı) özel sektörcülük ve devletçilik yerine yaygın özel sektörcülüğün ikame edilmesi.*
- *Yatırımların az gelişmiş bölgelere tevcihi.*
- *Merkezi planlama yerine, bölgesel planlamaya geçilmesi.*
- *Açık, gizli ve muzır israfın önlenmesi.*
- *Sömürücü faizciliğin zararlarından halkımızın ve ekonomimizin kurtarılması.*
- *Vergiyi sonunda fakire yükleyen sistemin değiştirilmesi.*
- *Topraktan azami istifade sağlayacak yeni esasları getirilmesi.*

MNP'nin parti programına bakıldığında, benzer bir yaklaşım burada da görülmektedir. Parti, her şeyden önce, insanlığın maddi-manevi gelişmesine zarar verecek şekilde onları başıboş bırakan, sermayeyi ve sermayeden nemalanmayı amaç sayan buna karşın insanı bir araç olarak gören ve çalışmadan kazanç sağlayan materyalist-kapitalist sistemin karşısında olduğunu ifade etmiştir. Esas gayenin, helal kazancın teşvik edildiği ve mülkiyet hakkına hürmetkar olunduğu, komünist kapitalist sistemin ötesinde ve üstünde bir sistemin benimsendiği ifade edilmiştir. MNP'nin iktisat programına incelendiğinde, maddi hayatın düzenlenmesi kadar manevi kalkınmanın da sağlanması esas kabul edilmiştir. Ahlak nizamı içerisinde işleyecek her türlü tedbirin toplumsal ve sosyal hayatı bozmadan alınması gerekmektedir. Hedeflenen amaç koyu bir

devletçi sistemden değil, yaygın bir özel teşebbüsten ve adilane bir düzenden geçmektedir. (Milli Nizam Partisi Programı, 1970:19-20).

27 Mayıs askeri müdahalesi sonrası ekonominin işleyişini belirleyen esas kavram planlamadır. Bölgesel planlama ile makro ve yerel düzeyde iki ana hedef ortaya konulmaktaydı. Bölgesel planlama ile ülkenin makro düzeyde kalkınması sağlanırken yerel düzeyde bölgesel kalkınma farkları ortadan kaldırılacaktır (Tekeli, 2008). Bu hedef doğrultusunda Türkiye’de 1960 sonrasında beşer yıllık hedefler dahilinde kısmi içerik farklarına rağmen benzer yöntemlerle Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) aracılığıyla kalkınma planları hazırlanmıştır. Hazırlanan planların özü, *kalkınma özdeştir sanayileşme* ilkesine uygun olarak sanayi sektörünü diğer sektörlere kıyasla öncü vazife verilmiştir (Tokgöz, 2007:167-168).

MNP ideolojisi, dini ve ekonomik olmak üzere iki unsurun siyasi olarak harmanlanması üzerine kurgulanmaktaydı. MNP, DP ve AP’de bulunmayan dini muhalefet ile küçük sanayici ve ticaret kesiminin aynı tabanda bulundurulması aracılığıyla yükselmeye çalışan; yürütülen makro ekonomik siyaset nedeniyle geriye bırakılan bir sınıfsallığın politik temsilcisidir. İktisadi alandaki planlama ve sanayileşme olgusunun ürettiği dengesizlik MNP’nin kafa yorduğu ve politika ürettiği ana eksenini oluşturmaktadır.

Erbakan ve parti yöneticilerinin sıklıkla dillendirdikleri, parti programlarına dahil olan maddi ve manevi kalkınmanın birlikte olması hususu, planlama mevzusunda da yüzünü göstermektedir. Partinin kurucuları arasında Osmanlı padişahlarını sayan Erbakan, planlama hususunda benzer bir retoriği dillendirerek maddi hedefe varmak için, “Sultan Fatih’in” İstanbul’daki fethindeki şahlanışı, “Sultan Selim’in” Çaldıran seferine gidişi gibi milli ruh ile çalışılması gerektiğini, aksi durumda kağıt üzerindeki planların netice vermeyeceği iddia etmiştir (Erbakan, 1973:29). Manevi kalkınmanın sağlanmadığı takdirde, Komünizm tehlikesi altındaki Türkiye’nin materyalist bir planlama ile iktisadi olarak kalkınmadığı gibi maddecilik düşüncesinden farklı olmayan Komünizm ile aynı yere çıkılacağı ifade edilerek, kapitalist ve komünist sistemlerin nihai olarak aynı özü ifade ettiği savunulmuştur (Erbakan, 1973:30). Erbakan, sosyal ve kültürel veçhesiyle zayıf planlamaların ülkeyi maddeciliğe sürükleyerek, Avrupa Birliği’ne girmeye çalışan Türkiye’nin beklenmedik şekilde Rusya’nın bir vilayeti olma riskiyle karşılaşabileceğini iddia etmiştir (Erbakan, 1973:40). Dolayısıyla, kalkınmanın özü MNP’de ahlak ve maneviyat olarak belirlenmiştir. AP tarafından hazırlatılan kalkınma planlarında, “İmam-hatip okullarının açılmayacağını” belirtilmesi MNP için başlı başına bir strateji hatası görülmüş; aydın din adamı yetiştirmenin ve milli-manevi kalkınmanın özü doğru

bir eğitim sisteminden geçtiği ve açılacak İmam-hatip okulları sayesinde aynı zamanda tarihsel olarak kopuk devlet-millet kaynaşmasını da sağlanacağı ifade edilmiştir. (Erbakan, 1973:42). Kalkınmanın sadece devlete ya da özel sektöre bırakılamayacağını ifade eden Erbakan, katılımcılığı esas alarak üçüncü bir model olarak “Bölgesel Kalkınma Şirketi” önerisini getirmiştir. MNP, projesi ve alt yapısı devlet tarafından kurulan, iştirakçisinin bölge insanının olduğu üretim tesislerinin kurulması hedeflemiştir. Böylece, devletçiliğin işlevsizliğinden diğer yandan “mutlu bir azınlık” olarak ifade edilen müteşebbis şirketlerinin yönetiminden öte, vatandaşın iştirakçi olacağı, vatandaşa sadece iş değil kar dağıtan bir model önerilmiştir (Turan, 2009:494). “Ufki devletçilik” olarak adlandırılan bu modelde, kurulacak olan fabrikalar, işlemeye başlayıncaya kadar kaynak, altyapı ve proje sorumluluğu devletin uhdesinde kalacak; fabrikaların esas iştirakçileri ise vatandaşlar olacaktır. (Erbakan,1973:79).

Kalkınma ve planlamacılık düşüncesinin merkezi kavramı, kendinden sonraki Milli Görüş partilerine ilham verecek olan ağır sanayi hamlesidir. Sanayileşme kavramının özellikle “ağır sanayi” kavramı altından ifade edilmesi, dönemin şartları açısından Türkiye’de yaygın olan “montaj sanayinin” Batıya olan bağımlılığı, MNP’yi Batı aleyhtarlığı çizgisinde bağımsız ve yerel bir sanayileşme hamlesi olarak farklı bir söyleme büründürmüştür (İnsel, 2003). Kendisini siyasi ve iktisadi bağımsızlığın teminatı olarak gören MNP, uzun vadeli planlar ve “Sanayii Teşvik Kanunu” ile sanayinin ülke sathına yayılması hedeflemiştir. Ağır sanayinin, harp sanayinin temeli olduğu vurgulanarak, bağımsızlığın ve geleceğin teminatı adına MNP’nin bu dava uğrunda çalışacağı ifade edilmiştir (Milli Nizam Partisi Programı,1970:22-23).

1.2.2. Milli Nizam Partisi’nin Politik Söylemi

MNP’nin siyasi düşüncesine bakıldığında İslamcı ideolojiye sahip olamayacak kadar bulanık ve soyut bir söyleme sahip olduğu görülmektedir. Muhafazakarlık, milliyetçilik ve İslamcılığın eklektizminde yer alan parti kendisinden sonra siyasi alana dahil olan Milli Görüş partileriyle birlikte billurlaşacak ve müstakil bir İslamcı çizgiye ancak 70’lerin sonuna doğru oturacaktır (Bora, 1998:131).

MNP’den başlamak üzere tüm Milli Görüş hareketine sirayet edecek olan fikri zayıflığın ve entelektüelizme karşı gösterilen pejoratif tutumun gerisinde, parti ve lider açısından sağlam bir felsefi damara dayanma düşüncesi ve özgüveni vardır. Milli Görüş hareketi ve özelde MNP, Osmanlı modernleşme deneyimine eşlik eden, İslamcılık düşüncesi içerisinde yer almış olan Nakşibendi damarının ihya edilmesi; cumhuriyet döneminde yer altına inen enerjinin siyasete tahvil edilmesi anlayışına dayanmaktadır. Kamusal ve politik gücünü yitiren Nakşibendiliğin

tekrardan gün yüzüne çıkarılması ve iktidar ilişkilerine dahil edilmesi Milli Görüş hareketi için yeterli görülümüş; ilave fikri bir çaba gösterilmemiştir. MNP, itikadi olarak belendiği Nakşibendi damarın tarihsel olarak biriken siyasi rezervini iktidar ilişkilerine taşıyarak başarılı olacağına inandığı için MNP ve devamında MSP dönemlerinde mevcut dini ağı aşmaya çalışacak siyasi çabaya girmemiştir.

İngiliz işgali döneminde Hindistan'da yaşamış müceddit Abdullah Dihlevi'nin tedrisatından geçen Şeyh Mevlana Halid-i Bağdadi'nin Osmanlı ülkesine halife olarak gönderilmesi sonrası İslamcılık düşüncesi büyük ölçüde bu inanış ekseninde yayıldı ve Nakşibendilik tüm politik aktörlere nüfuz etti. Sadece Anadolu ile sınırlı kalmayan Nakşibendiliğin Haliddiye kolu Irak, Hicaz, Kuzey Kafkasya ve Güneydoğu Asya'da kendisine alan buldu. (Tosun, 2015:628) Nakşibendiliğin Halidiyye kolu tesirinde gelişen İslamcı düşüncenin cumhuriyet döneminde kristalize olmuş hali olan Milli Görüş düşüncesi, kurduğu partiler üzerinden bu geleneği ete kemiğe büründürecektir. Özellikle Nakşibendiliğin “sömürge karşıtı” söylemi Halidiyye üzerinden Osmanlı imparatorluğuna ve İslamcılık düşüncesine tesir etmiştir. Kemalizm tarafından “yerli bir oryantalizme” maruz bırakılan İslamcı siyasetin, Batılılaşma karşıtı söyleminin kaynağında Nakşibendi öğretisinin kabulleri yer almaktadır.

Nakşibendi tarikatının İslamcılığa yaptığı bir başka tahkimat Sünni inancın politikaya aşılmasıdır. Sünni karakter, Osmanlı'da heterodoksi arz eden ve şüphe oluşturan Bektaşiliğin karşı kutbunu oluşturması açısından sistemin güvencesiydi. 1826 yılında Yeniçeri Ocağının ile birlikte kaldırılan Bektaşî tekkelerinin yerine Ehl-i Sünnete bağlılıkları ile tanınan Nakşibendi şeyhleri postnişin olarak tayin edilmiştir. (Tosun, 2015:652) Ayrıca İstanbul uleması da heterodoks arz eden Bektaşilere karşı Nakşibendi tarikatlarına büyük bir teveccüh göstermişlerdi. Milli Görüş hareketi de Nakşibendilik ve İslamcılık düşüncesi üzerinden Sünni geleneğin cumhuriyet döneminde önemli taşıyıcısı olmuş; Alevi nüfusun yer aldığı bir çok noktada sahip olduğu düalizm üzerinden kayda değer oranda siyasi başarı göstermiştir.

Sünni damarın intikali ve sistemin güvencesi olma hali aynı zamanda Osmanlı'dan başlamak üzere bir çok bürokratin Nakşibendi tarikatına dahil olmasını sağladı. Bürokraside yer alma Nakşibendi damar için sadece bir memuriyet imkanı değil, devlet ve kamu kudreti aracılığıyla genişleyen Avrupa emperyalizmine karşı politik ve entelektüel mücadele için bir özne olmayı sağlıyordu (Tosun, 2015:628). Nakşibendi mensupları Osmanlı İmparatorluğunda sadece memuriyet üzerinden değil ekonomik bir sınıf teşkil etme ve ilmiye aracılığıyla aktivist bir

Müslüman profili çizmişlerdir. Nakşibendi tarikatının ilk olarak 1878 Osmanlı-Rus daha sonra Kurtuluş Savaşında verdiği mücadele “sömürge karşıtlığının” milliyetçi bir form üzerinden cumhuriyete intikalini sağladı. Fakat Kemalist baskılar neticesinden bir çok İslamcı aktör gibi Nakşibendi gruplar da kendi kabuğuna çekilmek zorunda kaldı. Nakşibendi tarikatı tek parti dönemini Diyanet kadrolarında görev alma ve cami odaklı geçirdikten sonra belli başlı kollar üzerinden yeşererek tekrardan kamusal alana dahil oldular. Kotku, “birliği bozan özünde yanlış kuruluşlar” olarak tanımladığı siyasi partiler karşısından ekonomik ve toplumsal kuruluşların tesisini savunmakla birlikte siyasi baskılar ve çevresinin telkini ile kerhen MNP’nin kuruluşuna izin vermek zorunda kaldı ve 1970 yılından itibaren farklı isimler altından Milli Görüş hareketi İslamcı siyasetin ve Nakşibendi damarının politik gövdesini oluşturdu. (Yaşar, 2010:330-331). MNP’nin içerisinde yer alan akademisyen ve teknokrat gelenek ile İslamcılığa eklemlenmiş milliyetçi söylemin özü Nakşibendi tecrübesine dayanmaktadır.

İdeolojik bir çözümlemeye tabi tutulduğunda MNP’nin sadece ekonomide değil tüm söylemlerine sirayet etmiş, içkin bir “öteki” aleyhtarlığı olduğu görülecektir. Bunların başında Siyonizm ve ülke içindeki işbirlikçisi “masonlar”, ABD ve Avrupa’dan müteşekkil Batı dünyası ve ekonomik uzantısı olan kapitalist sınıf ve ezeli düşman “kızıl komünistler” yer almaktadır. İdeolojik ötekileştirme sadece söylem boyutunda değil masonların ve komünistlerin partiye alınmayacağına bizatihi Erbakan tarafından dile getirilmesiyle eylem boyutunda da karşılık bulmuştur (Sarıbay, 1980:576). MNP ideolojisine hakim olan Osmanlıcı söylem ve dinsel muhalefet, Batılılaşma olgusunu bir tepki olarak tanımlayıp, modernleşme sürecini “taklitçilik” olarak kabul ederek kendisini bu sürecin karşısında konumlandırmıştır. Erbakan, Batı medeniyetinin üstünlük iddiasının geçersiz olduğunu söyleyerek, Avrupa’nın bir çok ilmi Müslümanlardan almasına rağmen bunu Müslümanların yaptığı gibi kökenini, kaynağını belirterek değil tekeline alarak dünyaya satmaya çalıştığını ifade etmiştir (Erbakan, 1974:25-26). Erbakan’a göre “hakkı değil kuvveti üstün tutan” ve tıkanma problemi yaşayan Batının taklit edilmesi, bugün İslam dünyasının en önemli problemidir ve Müslümanların taklitçi zihniyetin sahte gündeminden ivedilikle kurtulması gerekmektedir (Bora, 2002:263).

Türk sağının düşman algısı bakımından komünizm ve Batının düşmanlığına kıyasla en tehlikeli yapı, sahip olduğu gizlilik nedeniyle Siyonizm ve Masonluktur. Masonluğun sahip olduğu “görünmezlik” onu her türlü ideoloji, düşünce ve örgütün içine sızmaya imkan vermektedir. (Özkan, Dede: 2012, 181-182). MNP’nin kurucu isimlerinden M. Zahit Kotku,

İslam söylemini kullanmalarına ve eylemini yerine getirmelerine karşın Masonların içlerinde olduğunu belirterek tuzaklara karşı ihtiyatlı olunmasını belirtmektedir:

Mason, ben de senden der, camiye girer, namaz da kılar, el açıp dua eder. Aman kardeşim! Bunların hiçbirini seni aldatmasın. Mason olduğunu bildiğin kimse, başını secdeden kaldırmaya dahi kıymeti yoktur. Bunu iyi bil ve herkese de iyice bildir. Belki çok merhametli ve cömert de olabilir, birçok hayırlara çok da yardımlar edebilir. Amma hepsi, kuşu yakalayabilmek için birer tuzak ve maskeden başka bir şey değildir. (Kotku, 1994:138)

Batı aleyhtarlığı ve Masonluk ilişkilendirmesi MNP ideolojisinde Batılılaşma muhalefeti ve İslamcı siyaset bağlamında derin bir nüfuz kazanırken, iktidar mücadelesi sürecinde de sıklıkla gündeme gelmiştir. Erbakan, Türkiye'nin "Ortak Pazara" girmesi müzakerelerinde kapitalist sermayenin tepesinde bulunan Siyonist sermayedarların ısrarcı olduğunu, buna karşın buradaki amacın kapitalist çıkarlar kadar Müslüman Türkiye'nin Hristiyan Batı içinde eritilmesi hedefinin olduğu iddia etmiştir (Erbakan,1971:68). Öte yandan ülke içerisinde bulunan Siyonizmin "işbirlikçisi" masonlar ise, bu emellerini gizli yürüterek örtük olarak bu faaliyete destek vermektedirler:

Ortak Pazara girilmesini militan olarak arzu eden kimseler, dikkat edilirse laikliği dinsizlik veya dine karşı lakaydi şeklinde tefsir edilenler ve Batılılaşmayı bunun bütün maddi medeniyet ve tekniğinin çok ilerisinde Batı Hristiyan dünyasının inanç ve kültürel sistemini benimsemek şeklinde anlayanlar, İslamiyet'i gelişmemizin engeli telakki eden ve fakat bu fikir ve kanaatlerini açıkça ifadededen çekinen masonlar ve masonik zihniyetli kozmopolit zümreler, Türkiye'nin bir an evvel Müşterek Pazara girmesini, bu gayelerinin gerçekleşmemesi yönünden hararetle savunmaktadırlar (Erbakan,1971:73).

Modernleşme deneyiminin benzerliğine rağmen mukayeseli çalışmaların yok denecek kadar az olduğu Rusya siyaseti, politik, entelektüel ve tarihsel olarak anlaşılmaktan çok korku siyasetinin önemli bir "ötekisi" olarak özellikle Türk sağına mümbit bir malzeme vermiştir. Bilhassa soğuk savaş dönemi içerisinde, Osmanlı'dan itibaren gelen "Moskof" retoriği, NATO üyeliği ve ABD müttefikliği ile birleşmesiyle milliyetçi dozu yüksek bir anti-komünizm ideolojisi üretmiştir. 1960 Sonrası yükselen ideolojik ayrışmada DP ve AP'nin "renksiz" siyasetine karşı, MNP ideolojik dozajını milliyetçi partiler gibi anti-komünizmden almaya başlamıştır (Taşkın, 2003:633). Bu canlanmayı Osmanlı'nın son döneminden başlayarak tahkim eden bir çok "sağ" düşünür ve siyasetçi bulunmakla beraber, öncüsü, MNP'nin ilk siyasi manifestosu olan *Mukaddesatçı Türk'e* beyannamesini yazan, İslamcı düşünce kadar milliyetçi-muhafazakar düşünce için de sembol bir ismi Necip Fazıl Kısakürek'dir. Böylece, devlet nezdin de karşılık

bulan anti-komünizm, büyük düşman olmanın yanında sağ siyaseti iç piyasada paydaş haline getirme gibi bir işleve de sahip olmuştur. Bu büyük resim içerisinde Erbakan ve MNP siyaseti de ekonomik, siyasi ve dini saiklerle tereddütsüz bu dili işlevsel hale getirerek, İslamcı siyasetin telaffuz edilmesinin sakınca doğurduğu 1970’ler Türkiye’inde anti-komünizm karşıtlığı ve milliyetçi-mukadesatçılık üzerinden ideolojik itibarı kazanmaya başlayacaktır. Diğer taraftan MNP için anti-kapitalizm de dillendirilmekle beraber, piyasanın asıl işleyişinden çok kapitalizm üzerinden var olan sınıflar ve zümreler siyasi rakip olarak gösterilmektedir.

Erbakan, Türkiye’deki ideolojik ayrışmayı üçlü bir yapı üzerinden okuyarak Milli Görüş’ün yerini tespit etme çabası içinde olmuştur. Erbakan’a göre bilinenin aksine Türkiye’de iki değil üç ayrı fikri düşünce vardır: solcu (toplumcu), renksiz (ferdiyetçi) ve sağcı (dengeci) görüş. MNP’nin kuruluşuna kadar çok partili hayatta yaklaşık 25 yıl geçmiş olmasına rağmen fiiliyatta tek parti döneminden farklı bir düşünce gelişimi olmadığını belirten Erbakan, anayasada verilen hürriyetlerin bir başka madde ile kısıtlandığını belirterek, şiddete varmadığı sürece her türlü fikri hürriyetin geliştirilmesini savunduklarını ifade etmiştir (Erbakan,1973:51-53). Öncelikli olarak, fikir hayatının gelişiminin anayasada yazan demokrasi ve insan haklarının kağıt üzerinde değil fiiliyatta da işleminin gerekliliğini vurgu yapan Erbakan, fikri çarpışmanın nihai hakeminin ise millet olduğuna gönderme yapmıştır.

Erbakan, iki görüşe kıyasla, kendilerinin “sağ” görüşte durduğunu belirterek toplum ve fert kutuplaşmasında dengeci ve üçüncü bir yerde bulunduklarını savunmuştur. Erbakan, sol görüşün, toplumsal fikirleri barındırmakla beraber, insan hakları ve bölünmezlik gibi zaafı nedeniyle komünizm gibi ileri noktaya varabileceğini; liberal görüşün ise sosyal ve milli konularda duyarsızlıkla malul ve sömürüye gebe olduğu belirtilmiştir (Erbakan,1973:46-47). Parti düzleminde, sol parti olarak CHP’yi, renksiz -aynı zamanda masonik- bir parti olarak ise AP’yi görmektedir. Bununla beraber, kendi konumları da özellikle çıkış noktası hususunda ve toplumsal yapı bakımından Milliyetçi Hareket Partisi’nden (MHP) kayda değer bir farkı barındırmamaktadır (Bora, 2013:529). Erbakan ve partinin, özellikle MNP sonrası Milli Görüş partilerinin ısrarla kaçındıkları “sağcı” tanımlamasına büyük bir iştiaak ile yaklaşmaları dikkat çekicidir.

Kendisini sağ ve dengeci bir kimlik ile ifade eden MNP’nin hürriyetlere bakışının genel çerçevesi, insan hakları evrensel beyannamesi ve anayasa olmakla beraber esas olanın hürriyetler düzenin layıkıyla tatbik edilebilmesi olduğu parti programında ifade edilmiştir. Parti, muhafazakar bir tutum olarak, aileyi toplumun temeli saymakta; can, mal ve ırz emniyetinde

devleti birinci derecede sorumlu tutmaktadır. Vicdan hürriyetinin, dini inancı, ibadeti, öğretimi kapsadığı belirtilmiş; laikliğin, din aleyhtarlığına dönüşmesinin engellenmesi ve laikliğin dine ve dindarlara baskının aracı haline getirilmemesi parti programında beyan edilmiştir. Eğitim politikasında, dini bilgiden kısmen ya da tamamen mahrum bırakacak yanlış politikalar yerine din istismarına imkan vermeyecek eğitim ve öğretim politikasının uygulanması gerekliliği, vicdan hürriyeti başlığı altında parti programında ifade edilmiştir (Milli Nizam Partisi Programı, 1970:7).

MNP'nin zihin dünyasının çözümlenmesi için demokrasi tanımına bakıldığında, somut ve genel geçer olmaktan çok soyut nitelikte bir demokrasi anlayışı gözükmektedir. “Hak” kavramına yapılan atfın modern hukuka uygunluk mu yoksa dini bir kavram olduğu kesinlik taşımamaktadır:

Hakka en rıyayetkar, en bilgili ve en liyakatlı kimselerin millet hizmetine getirilmesi ve milletin en adil, en isabetli ve ilmi usullerle idaresi için hakkı arayan ve hakkın tahakkukuna çalışan hak ve hakikat otoritesine yol açan serbest insanlar zeminidir (Milli Nizam Partisi Programı, 1970:5).

Demokrasinin asıl hedefi kişilerin faziletlerini arttıracakları bir süreç olarak görülmüş; bunun ise ahlakın ve faziletin mevcut olduğu bir vasatta gelişeceği kabul edilmiştir. Modern demokrasilere ait kavramların ihtiva ettiği hususların hem ülke siyaseti hem de parti içi işleyiş bakımından MNP’de olmadığı dikkat çekicidir. Bu zaafiyet Milli Görüş siyaseti için MSP ve belli süre RP dönemleri açısından da devam edecektir.

1.3. 12 Mart Askeri Muhtırası ve Milli Nizam Partisi’nin Kapatılması

12 Mart 1971 tarihinde hükümeti istifaya çağıran ve bunun yerine partiler üstü “milli birlik hükümetinin” kurulmasını talep eden askeri irade, çok partili siyasi düzen içerisinde yüzünü tekrardan göstermiş; 27 Mayıs sonrasında ortaya çıkan cuntacı eğilimleri kaldırarak Türk Silahlı Kuvvetleri içerisindeki emir-komuta zincirini yeniden tesis etmeyi hedeflemiştir. 12 Mart muhtırasının politikaya bakan yüzü, Kemalizm’i merkeze alınmak suretiyle vücut bulan ideolojik çeşitliliğin politik alandan tasfiye edilmesidir. 27 Mayıs cunta darbesinde olduğu gibi 12 Mart muhtırası da siyaset alanında kendisine önemli ölçüde destek bulmayı bilmiştir. Özellikle sosyalist solun, müdahaleye, ileri bir değişime gebe olacağı telakkisiyle destek verdiği gözlemlenmektedir. Bu isimlerin başında Doğu Perinçek’in başını çektiği Aydınlık, Mihri Belli’nin liderliğini yaptığı Milli Demokratik Devrim grubu ve Dev-Genç’in önderliğindeki Mahir Çayan gelmektedir (Aydın, 2015:206). Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK),

Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) ve Türkiye İşçi Partisi (TİP) gibi önemli sol siyasi odaklar da 12 Mart ve sonrasında kurulacak olan ara rejim hükümetini desteklemişlerdir. Ara rejimin başbakanı olarak göreve başlayan CHP’li Nihat Erim ve kabinesi için parlamentoda yapılan güven oylamasına, CHP, AP ve Milli Güven Partisi (MGP) evet oyu vererek destek olmuştur.(Aydın, Taşkın, 2015: 221)

12 Mart Muhtırası sonrasında haklarından soruşturma açılan partilerden MNP Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır. 5 Mart 1971 tarihinde hakkında soruşturma açılmasına müteakip, 12 Mart muhtırası, sürece hız vermiş ve 20 Mayıs 1971 tarihinde Siyasal Partiler Kanunu’nun 101, 92, 94 ve 96. Maddelerine dayanarak “laik devlet niteliğinin ve Atatürk devrimciliğinin korunmasına aykırı” faaliyette bulunması sebebiyle partinin kapatılması kararı alınmış (Akyol, 2009:255) fakat parti yöneticileri hakkında bir kamu davası açılmamıştır (Teziç, 1976:338). MNP ile birlikte kapatılan diğer parti mevcut sisteme karşı muhalefetini dile getiren TİP’tir.

MNP’nin kapatılması ile ilgili Başsavcılık İddianamesinde esas teşkil eden husus, parti mensuplarının ifade ettikleri “dini gönderme” ve “sözler”dir. Parti yetkilileri, savunmalarında bunların anayasa ve yasalara uygunluğunu müdafaa etmelerinin yanında bir çoğunun gerçeği yansıtmadığı –özellikle Parti 1. Kongresindeki konuşmalar için- ya da bunların parti mensubiyeti olmayan kişi veyahut kurumlarca beyan edildiği belirtilmiştir. İddianamede kapatma gerekçesi olarak öne sürülen delillere bakıldığında, MNP’nin işaretinin tekbir olduğu, “hak geldi, batıl zail oldu” ifadesinin dini bir içerik barındırdığı, MNP Genel Başkanının “İslam ve İlim”, “Doğuda, Batıda İslam’da Kadın” adlı kitabının bulunduğu, parti mensuplarının halk arasında “selamünaleyküm” diyerek selamlaşması, dini içerikleri bulunan Milli Nizam Marşının olduğu, MNP’nin sağcılık iddiasında bulunarak diğer partileri “batıl” olarak tasvir ettiği, MNP Genel başkanının, “ben bu akşam Müslümanları küçük görenleri küçük göreceğim demesi” öne sürülmüştür. Parti savunmasında ise, esas olarak bu göndermelerin salt dini değil manevi bir kalkınmanın reçetesi olarak parti tarafından benimsendiği, bunun ise anayasada belirtilen materyalist olmanın yasaklanması ve manevi gelişmenin sağlanması ilkeleri ile örtüştüğü belirtilerek hukuka aykırı olmadığı savunulmuştur. (Sarıbay, 2010:577-578)

12 Mart muhtırası ile “siyasi ve toplumsal olarak yaşanan bunalımı” çözmek adına tek yol olarak gösterilen Kemalist ideoloji ve kurumları, cari sistem içinde, meşruluğunu Kemalist milliyetçilikten değil, dini kavram ve değerlerden aldığı iddia edilen MNP’yi laikliğe aykırı

bularak kapatmıştır (Sarıbay, 1980:579). Bu karar benzer tatbikatlarla karşılaşacak Milli Görüş partileri için ilk tanışma niteliğinde olacaktır (Akyol, 2009:254-255).

MNP'nin kapatılması ile birlikte Necmettin Erbakan önce Almanya'ya sonra da İsviçre'ye gitmiş ve siyasi vasatın ülke içerisinde sağlanmasına müteakip yurda dönerek Milli Selamet Partisi'nin (MSP) kuruluş çalışmalarına dahil olmuştur.

Sonuç

Milli Görüş hareketinin kurumsal bir kimlik kazanmasının yanında İslamcı siyasetin demokratik toplumsal siyasete katılması açısından MNP'nin Türk politik hayatına dahil olması önemli bir kırılmayı ifade etmektedir. MNP, daha sonra organik açıdan MSP ve Refah Partisi (RP), 21. yüzyılda ise tüm reddiyelere rağmen insan kaynağı, söylem ve taban açısından Adalet ve Kalkınma Partisi'ne (AK Parti) kaynaklık edecektir. MNP deneyimi aynı zamanda Osmanlı modernleşmesi ve İslamcılık siyasetinde önemli rol oynayan Nakşibendi geleneğin politik alana taşınması noktasında Milli Görüş siyasetinin ötesinde başta Anavatan Partisi (ANAP) olmak üzere Türk sağının önemli partilerine düşünsel canlılık katacaktır.

MNP, merkez sağ siyasetin “çevreyi” temsil etmedeki kapsayıcı siyasetini parçalamanın yanında Kemalist siyasetin üretmiş olduğu politik ve felsefi dönüşüme cepheden bir siyasal söylem geliştirme iddiasında bulunarak Türk siyasetinin politik ayrışmasına yeni bir kulvar açmıştır. Merkez-çevre düalizminde CHP ve DP arasında cereyan eden tartışma üzerinden okunan Türk siyaseti, İslamcı bir iddianın siyasete dahil olması ile yeniden şekillenmiştir. MNP ile aynı dönemde iktidar mücadelesi veren TİP'in “solu” tanımlama gayretleri de hesaba katıldığında Türk siyasi yelpazesinin en önemli şekillenmesinin bu dönemde yaşandığı ifade edilebilir. Buna karşın, MNP'nin politik iddiası, siyasi ömrünün kısa sürmesi, İslamcı siyasetin kendi iç gerilimleri, yeterli düzeyde inceltilmemiş siyasi lügatı ve soğuk savaş döneminin politik söyleme etkisi nedeniyle yeterli düzeyde berraklaşamamıştır. MNP'nin devamı olarak kurulan MSP ile “sağ” siyasetten kendisini büyük ölçüde ayırtıracak olan Milli Görüş hareketi, politik kavramlarını sivriltilerek billur bir İslamcı çizgiye oturacaktır. Milli Görüş hareketinin kuluçka dönemi olarak ifade edilebilecek olan MNP, kendisinden sonra kurulan partilere işlenmek üzere ideoloji, örgüt ve toplumsal temsil ileterek önemli bir ilham kaynağı olmuştur.

Kaynakça

- Ahmad, F. (1995). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. (Y. Alogan, Çev.) İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Akyol, H. (1999). *Türkiye'de Siyasi Parti Kapatmanın Tarihi*. Ankara: İmge Yayınları.
- Aydın, S. & Taşkın, Y. (2015). *1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T. (1998) *Türk Sağının Üç Hali*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Bora, T. (2002). Milliyetçi-Muhafazakar ve İslâmcı Düşünüşte Batı İmgesi, U. Kocabaşoğlu (Ed.), *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce, Modernleşme ve Batıcılık*. (251-268) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T. (2013). Sol-Sağ Şemasında İslâmcılık: Üçüncü Yol, Orta Yol, Milli Sağ, İ. Kara, A. Öz (Ed.) *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi ve Hareketi*. (514-537) İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Çakır, R. (2013). Milli Görüş: Dün, Bugün, Yarın. İ. Kara, A. Öz (Ed.) *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi ve Hareketi*. (753-756) İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Çalışlar, O. (1995). *RP Nereden Nereye?*. Ankara: Pencere Yayınları.
- Çavuşoğlu, H. (2009) TOBB-Siyaset İlişkisi Açısından Erbakan'ın TOBB Başkanlığı Sürecinin Değerlendirilmesi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s.4, 44-55.
- Emre, S. A. (1990). *Siyasette 35 Yıl-I*. İstanbul: Akabe Yayınları.
- Erbakan, N. (1971). *Mecliste Ortak Pazar*. İzmir: MNP Gençlik Teşkilatları Genel Başkanlığı.
- Erbakan, N. (1971). *Birinci Büyük Kongrede*. İstanbul: MNP İstanbul Gençlik Teşkilatı Yayınları.
- Erbakan, N. (1973). *Milli Görüş ve 3. Beş Yıllık Plan*. Ankara: Furkan Yayınları.
- Erbakan, N. (1974). *Üç Konferans*. İstanbul: Fetih Yayınları.
- İnsel, A. (2003). Milliyetçilik ve Kalkınmacılık. T. Bora (Ed.), *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce, Milliyetçilik*. (773-776) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Keyder, Ç. (1993). *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kırkinci, M. (2004). *Hayatım-Hatıralarım*. İstanbul: Zafer Yayınları.
- Kotku, M. Z., (1994). *Cihad*. İstanbul: Seha Neşriyat.
- Milli Nizam Partisi Programı*. (1970). İstanbul: Haktanır Matbaası.
- Milli Nizam Partisi 1. Büyük Kongresi*. (1971). Ankara: As Matbaası.
- Milliyet Gazetesi*, 21.08.1969.

- Özman, A. & Dede, K. (2012) Türk Sağı ve Masonluğun Söylemsel İnşası: İktidar, Bilinmezlik, Komplo, İ. Ö. Kerestecioğlu, G. G. Öztan (Der.) *Türk Sağı: Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri*. (169-202) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sarıbay, A. Y. (2010). Milli Nizam Partisi'nin Kuruluşu ve Programının İçeriği, Y. Aktay (Ed.) *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce, İslamcılık*. (576-590) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sevilgen, M. G. (1980). *MSP'de Dört Yıl (1973-1977)*. İstanbul: Yüksel Matbaası.
- Taşkın, Y. (2003). Anti-Komünizm ve Türk milliyetçiliği: Endişe ve Pragmatizm. T. Bora (Ed.), *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce, Milliyetçilik*. (618-634) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekeli, İ. (2008). *Türkiye'de Bölgesel Eşitsizlik ve Bölge Planlama Yazıları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tokgöz, E. (2007). *Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Tosun, N. (2015) Nakşibendiyye, S.Ceylan (Ed) *Türkiye'de Tarikatlar*. (611-691) İstanbul: İSAM Yayınları.
- Turan, Ö. (2012) Kudretli Devlet, Manevi Kalkınma, Ağır Sanayi: Türk Sağı ve Kalkınma, İ. Ö. Kerestecioğlu, G. G. Öztan (Der.) *Türk Sağı: Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri*. (459-508) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yaşar, M. E. (2010) İskenderpaşa Cemaati. Y. Aktay (Ed.) *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce, İslamcılık*. (323-340) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yalçın, S. (1994). *Hangi Erbakan*. İstanbul: Başak Yayınları.
- Yorgancılar, S. (2012). *Milli Görüş (1969-1980)*. İstanbul: Pınar Yayınları.